

Práce s cíli v týdenním plánu a sledování pokroku žáků v českém jazyce na 1. stupni

Postup formativního hodnocení

I. Identifikační údaje:

Autor materiálu: Mgr. Petra Kratochvílová

Název školy, na níž autor působí: Základní škola Karlovy Vary, Truhlářská 19

II. Kontext:

Cílová skupina: 1. stupeň ZŠ

Předmět, v němž byla technika realizována: český jazyk, 1. ročník, 18 žáků

Další relevantní informace: Práci s cíli a sledování pokroku žáků lze realizovat v jakémkoliv předmětu.

III. Realizace a hodnocení postupu formativního hodnocení:

Popis využití vybraného postupu formativního hodnocení (jeho modifikace)

V návaznosti dvou týdenních plánů plní žáci stanovené cíle (viz příloha č. 2, 3).

Během dvou konkrétních vyučovacích hodin českého jazyka (přípravy hodin jsou k dispozici v příloze č. 4, 6), které jsou od sebe vzdálené zhruba týden, sledujeme aktuální porozumění probíranému učivu, aktuální potřeby žáků a jejich posun. Sami žáci se zamýšlejí nad svým vlastním pokrokem a sebehodnotí dosažení cíle pomocí grafické hodnoticí škály (smajlíků).

Cílem je osvojení nového písmene B, b. Po osvojení nového písmenka B, b, začneme do četby, psaní, cvičení a dalších aktivit začleňovat tvarově podobná a zrcadlově převrácená písmena D, d, P, p, s cílem naučit se tato písmena od sebe bezpečně odlišit. Žáci mají vždy u tohoto typu cvičení vizuální podporu, připomínáme si mnemotechnickou pomůcku pro rozeznání písmene B, b, D, d (viz příloha č. 1).

Postup zavádění a realizace postupu formativního hodnocení

V první řadě mi týdenní plán pomáhá udělat si v hlavě pořádek a jasnou představu o tom, jak bude týden probíhat. Nabízí možnost uplatnit mezipředmětové vztahy. S týdenním plánem pracují také žáci i rodiče, kteří mají možnost seznámit se s cíli a nahlédnout do obsahu učiva. Určitě je to pro žáky a rodiče pomocník v době nepřítomnosti žáka. Další využití týdenního plánu bylo v době distanční nebo rotační výuky. Při běžném vyučování s plánem pracuji tak, že vždy v úvodu vyučovací hodiny žáky seznámím s konkrétním cílem dané vyučovací hodiny.

Abychom mohli sledovat aktuální porozumění probíranému učivu a vnímání vlastních pokroků, využíváme grafickou hodnoticí škálu (smajlíky). Při takovém sebehodnocení se žáci zamýšlejí nad vlastním pokrokem a sebehodnotí dosažení daného cíle.

Tyto smajlíky buď tisknu přímo k danému cvičení na pracovní list a poté má každý možnost se v kruhu na koberci vyjádřit a sdělit své pocity z průběhu vlastní práce a pokroku v ní.

Nebo děláme sebehodnocení na interaktivní tabuli, kde na stránkách <https://classroomscreen.com/classic/poll/> navolím výběr (nejčastěji dávám 3 smajlíky: červený, oranžový, zelený), a žáci postupně klikají na smajlíka, který vyjadřuje jejich pocit z dané práce nebo posun v ní. Ve chvíli, kdy všichni odhlasují, se nám graficky vyhodnotí výsledky a já se poté žáků ptám: *Kdo dal zeleného smajlíka a proč? Jak se ti dnes pracovalo? Co ti šlo? V čem jsi se zlepšil? Co potřebuješ ještě procvičit? Atd.* Většinou už žáci hovoří sami bez podpůrných otázek.

Při zavádění této techniky je důležité, abychom si vyjasnili, co který smajlík vyjadřuje. Už i žáci 1. ročníku intuitivně vědí a dokážou popsat pocity a nálady, pokud jim ukážeme tři základní smajlíky. My jsme si je od prvního dne ve škole definovali zhruba takto:

Zelený smajlík (veselý): *dnes se mi dařilo, zlepšil jsem se v..., už rozumím..., dnes mě práce bavila, líbilo se mi..., mám radost z... atd.*

Oranžový smajlík (neutrální): *práce mě bavila, ale potřebuji se zlepšit v..., první část mi šla dobře, zbytek už byl náročnější, potřeboval jsem pomoci s..., úkol byl složitý, ale někdo mi pomohl atd.*

Červený smajlík (smutný): *nešlo mi..., musím zapracovat na..., bylo to pro mě příliš náročné..., potřeboval bych více času, někdo mě rušil, nesedlo mi téma, dnes není můj den atd.*

Vždy si před hlasováním nebo vybarvováním smajlíků svými slovy připomínáme, co který znamená. Velmi důležité je navodit příjemné a bezpečné prostředí, kde každý může sdělit svůj vlastní pocit nebo to, jak situaci vidí on sám.

Reflexe učitele

S týdenním plánem jsem se setkala u své kolegyně a bylo to pro mě velice inspirativní. Má vlastní zkušenost s týdenními plány je kladná a určitě je hodlám využívat i nadále. Nevýhodou je časová náročnost, protože nad týdenním plánem strávím určitý počet hodin, většinou o víkendu. Na druhou stranu mi ale dodává pocit jistoty a větší připravenosti. Někteří rodiče si pochvalují, že v době absence žáka vědí konkrétně, co se ve škole učíme. Vím i o několika žácích, kteří se s rodiči pravidelně připravují na následující den, společně si projdou, co je následující den ve škole čeká, mají k tématu vždy co říct, jsou si jistější a aktivnější. V týdenním plánu si pojmenovávám konkrétní cíle na jednotlivé dny, proto vím přesně, na co se při vyučovací hodině zaměřit a co sdělit žákům v úvodu vyučovací hodiny.

S tím je spojené i sledování pokroku u žáků. Veliké plus vidím potom ve zpětné vazbě a sebehodnocení žáků. Zavedení této konkrétní techniky (grafické hodnoticí škály – smajlíků) bylo poměrně snadné. Pro žáky je velmi intuitivní.

Příklad reflexe na konci hodiny je k dispozici na videozáznamech v příloze č. 8. Tato příloha obsahuje dvě podsložky – 1. týden a 2. týden. Ve videozáznamu po druhém týdnu je zaznamenán pokrok žáků a umožňuje srovnání s reflexí po 1. týdnu, kdy třída pracovala na písmenech **b** a **d**. Z pokroku měli radost i samotní žáci. Videozáznam dokládá, že sebehodnocení zvládnou i žáci 1. ročníku.

Reflexe žáků

Myslím, že už od 1. ročníku je důležité žáky učit, aby sami zvládli říct, jak se jim pracovalo, v čem se jim dařilo, v čem se zlepšují a dělají pokroky nebo naopak na čem třeba musí ještě zapracovat. Je to klíčové pro dobrý pocit z odvedené práce a pro žáky mnohem přínosnější než samotná známka. Často se u nás ve třídě stává, že pokud žák sebehodnotí svou práci nebo svůj pokrok negativně nebo si není jistý, spolužáci ho nahlas přede všemi chválí za něco, co třeba on sám nevidí. Snaží se najít třeba něco jiného, v čem byl při konkrétní práci dobrý, anebo mu i přislíbí v budoucnu pomoc. Myslím si, že i takto jednoduché sebehodnocení žáků přispívá k dobrému klimatu ve třídě a posiluje žakovské sebevědomí.

Doporučení při využití v praxi

Týdenní plán bych doporučila každému, kdo má rád plánování a potřebuje si utřídit tu spoustu nápadů a myšlenek, co v hlavě nosí asi každý učitel. Sledování pokroku a sebehodnocení je dnes běžnou praxí. Za mě je určitě dobré začínat s takovým pomalým mapováním a sebehodnocením pokroků od 1. ročníku v jakémkoliv předmětu nebo i v rámci nějakých třídnických hodin. Již v prvních školních dnech prvňáčků jsme společně hodnotili a povídali si o tom, co se jim ve škole líbilo nebo i nelíbilo. Myslím si, že pro žáky je velmi přínosné, když mohou sami svými slovy zhodnotit svoji práci, svůj pokrok, vyučovací hodinu, svůj den, svoji náladu. Učitel i spolužáci mají možnost poznat, jak danou situaci, hodinu, práci vidí každý žák individuálně.

IV. Přílohy, které dokumentují daný postup formativního hodnocení:

Příloha 1: Mnemotechnická pomůcka pro rozeznání písmene B, b, D, d

Příloha 2: Týdenní plán 1

Příloha 3: Týdenní plán 2

Příloha 4: Příprava na vyučovací hodinu 1

Příloha 5: Pracovní list – úkol hledače – nevyplněný

Příloha 6: Příprava na vyučovací hodinu 2

Příloha 7: Pracovní list – dort – nevyplněný

Příloha 8a: 1. týden

Příloha 8a: 1. týden: Úkol hledače – sebehodnocení (video)

Příloha 8b: 2. týden

Příloha 8b: 2. týden: Dort – sebehodnocení (video)

V celém materiálu (včetně příloh) jsou použity fotografie, pracovní listy, obrázky, grafy atd. autora (pokud není uvedeno jinak). Fotografie jsou zároveň v souladu s GDPR.

